

บทความวิจัย

**แนวทางการบริหารจัดการศึกษาของภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้
ของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคความปกติใหม่ (โควิด-19)**

สุลัยมาน สะอะ* จารูว์จน์ สองเมือง**

*นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

**อาจารย์ประจำสาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและนวัตกรรมจัดการเรียนรู้ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี

บทคัดย่อ

จากสถานการณ์ปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปของโลกในการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งส่งผลให้สถานศึกษาไม่สามารถดำเนินการจัดการศึกษาในรูปแบบปกติได้ ทั้งนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีการบริหารจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความปกติใหม่(New Normal) ทำให้ผู้นำต้องมีความรู้ความเข้าใจในการปรับตัวและปรับรูปแบบกระบวนการในการบริหารที่แตกต่างไปจากเดิมในหลายมิติบทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการศึกษาของภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในการเตรียมรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่สอดคล้องกับความปกติใหม่ (New Normal)พบว่า มีแนวทางการบริหารจัดการศึกษา 5 แนวทาง คือ 1) การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดเวลา 2) การวางแผนและการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง 3) การจัดการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ 4)การสร้างแรงจูงใจแก่ครูอย่างต่อเนื่อง5) การสร้างความมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในช่วงโควิด-19 โดยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้จะสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานภายในสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้ได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ การบริหารจัดการศึกษา ความปกติใหม่ โควิด-19

RESEARCH

*Educational Management Guidelines for Learning Leadership of
School Administrators in the New Normal COVID-19*

Sulaiman Sa-a Jaruwat Songmuang***

** Master's degree student, Department of Educational Administration, Faculty of Education, Fatoni University*

*** Lecturers in the Department of Educational Sciences and Innovation for Learning Management, Faculty of Education, Fatoni University*

Abstract

From the current situation that has changed of the world in the pandemic situation of the Coronavirus (COVID-19). This pandemic impeded educational institutions to conduct regular education for students. However, school administrators have to have education management in accordance with the new normal. This requires leaders to have the learning leadership to adapt the administration process model that is different from the original in many dimensions. This academic article aims to present the educational management approach of learning leadership of school administrators in preparing for the changes that will occur in the situation of coronavirus disease 2019 in accordance with the new normal. It was found that there were 5 approaches to educational management: 1) being a person of learning all the time 2) planning and preparing for change 3) learning management in the new normal era 4) Motivating teachers continuously 5) fostering parental involvement during COVID-19 pandemic. Leaders with learning leadership will be able to use it as a guideline for the school's operational efficiency and effectiveness.

Keywords: learning leadership, education management, the new normal, COVID-19

บทนำ

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของ Covid-19 ทำให้ผู้คนเกิดความวิตกกังวลไปทั่วโลก เพื่อป้องกันการแพร่กระจายของโรคและต่างหาแนวมาตรการรับมือที่ดีที่สุด ด้วยมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคมหรือ Social Distancing จนนำไปสู่การปิดเมือง ปิดเศรษฐกิจ และปิดสถาบันการศึกษาในเวลาต่อมา นักเรียนทั้งหมดในโลกได้รับผลกระทบ ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ถูกบั่นป่วนกระบวนการเรียนรู้ และบางส่วนยังประสบปัญหาเรื่องการเข้าถึงเทคโนโลยี การมาเยือนของวิกฤตโรคระบาดทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับระบบการศึกษาหลากหลายด้าน โดยเฉพาะผู้บริหารสถานศึกษาจะมีแนวทางการบริหารจัดการศึกษา และการออกแบบการเรียนรู้เพื่อเป็นผู้นำแห่งการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร

ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 มีการระบาดในวงกว้างอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวโน้มที่จะเกิดการแพร่ระบาดในสถานศึกษากระทรวงศึกษาธิการมีความตระหนักถึงสถานการณ์ดังกล่าว และคำนึงถึงความปลอดภัยและสุขภาพของนักเรียน นักศึกษา ครูผู้สอน และบุคลากรทางการศึกษา โดยตระหนักอยู่เสมอ การเรียนรู้ที่เข้าถึงและมีคุณภาพสำหรับเด็กไทยทุกคนเป็นเป้าหมายสูงสุด ในช่วงการระบาด คุณครูและเด็กนักเรียนต้องหยุดการเรียนการสอนในโรงเรียน และมีการปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนเป็นการสอนทางไกล เรียนที่บ้าน ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วย หลายคนจะต้องปรับตัว กับระบบการเรียนการสอน แม้ว่าบางโรงเรียนจะสามารถเตรียมตัวรับมือกับการเรียนการสอนออนไลน์ได้ดี แต่ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เป็นการบังคับให้การศึกษาต้องรู้จักปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย และเทคโนโลยีในช่วงเวลาสั้นๆ แต่หากการศึกษาต้องปรับตัวในระบบออนไลน์ ซึ่งอาจทำการเปลี่ยนแปลงภาพรวมของระบบการศึกษา เพื่อให้ผู้บริหาร ครูและนักเรียนเกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา ตามแนวคิด “การเรียนรู้ นำการศึกษา โรงเรียนอาจหยุดได้ แต่การเรียนรู้หยุดไม่ได้” (ประเสริฐ บุญเรือง, 2563)

ผู้นำที่มีภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ที่จะบริหารสถานศึกษาในยุคความปกติใหม่นี้ ถ้ารู้จักนำความรู้ใหม่ๆ และนำเทคโนโลยีทันสมัยมาปรับใช้ให้กับคุณครูและนักเรียน เพื่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่าง ๆ เช่น การนำความรู้เทคโนโลยีในแบบแอปพลิเคชันต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยผ่านอินเทอร์เน็ต จะทำให้ครูและนักเรียนมีความรู้ใหม่ ๆ และเข้าถึงข้อมูลมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ในการนำแนวทางการบริหารจัดการศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในยุคความปกติใหม่ (New Normal) ไม่ว่าจะเป็นการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดเวลา การวางแผนและการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง การจัดการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ การสร้างแรงจูงใจแก่ครูอย่างต่อเนื่อง และการสร้างความมีส่วนร่วมของ

ผู้ปกครองเพื่อที่จะสามารถนำสถานศึกษาไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ยุคความปกติใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารจัดการศึกษาของภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในการเตรียมรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่สอดคล้องกับความปกติใหม่ (New Normal)

ความปกติใหม่ (New Normal) ในยุคโควิด-19

ความปกติใหม่ (New Normal) ในยุคการระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบใหม่ที่แตกต่างจากอดีตในช่วงเวลา 1-2 ปีที่ผ่านมา อันเนื่องจากมีบางสิ่งหรือปัจจัยบางอย่างมาเปลี่ยนแปลงจนทำให้แนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติ จึงต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคยรูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ ประกอบด้วยวิถีคิด วิถีเรียนรู้ วิถีสื่อสาร วิถีปฏิบัติ และการจัดการ การใช้ชีวิตแบบใหม่เกิดขึ้น หลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงและรุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าจะรักษาวิถีดั้งเดิมส่วนการแพร่ระบาดของ “โควิด - 19” นั้น สามารถอธิบายได้ว่าเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงจนแพร่กระจายไปในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกและรวมถึงประเทศไทยด้วยมีผู้คนเจ็บป่วยและล้มตายจำนวนมาก จนกลายเป็นความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงอีกครั้งหนึ่งของมนุษยชาติ

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนเชื่อว่า การอธิบายถึง “ความปกติใหม่” ที่กำลังเกิดขึ้นกับสังคมมนุษย์เรานั้น จะอยู่กับเราไปจนกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงอีกครั้งหนึ่งในอนาคตจึงควรมีการหารือและวางแผนร่วมกันของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน ตั้งแต่ผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางศึกษา ผู้ประกอบการในภาคธุรกิจและภาคประชาสังคม พ่อแม่ ผู้ปกครอง และที่สำคัญที่สุด คือตัวนักเรียนเองตั้งแนวคิดที่ว่า มนุษย์จึงจำเป็นต้องป้องกันตนเองเพื่อให้มีชีวิตรอดด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดำรงชีวิตที่ผิดไปจากวิถีเดิม ๆ โดยมีการปรับทวิการดำรงชีวิตแบบใหม่เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อควบคู่ไปกับการพยายามรักษาและฟื้นฟูศักยภาพทางเศรษฐกิจและธุรกิจ นำไปสู่การสรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการปรับแนวคิด วิสัยทัศน์ วิธีการจัดการ ตลอดจนพฤติกรรมที่เคยทำมาเป็นกิจวัตรความคุ้นเคยอันเป็นปกติมาแต่เดิมในหลายมิติ ทั้งในด้านอาหาร การแต่งกาย การรักษาสุขอนามัย การศึกษา

เล่าเรียน การสื่อสารการทำธุรกิจ ฯลฯ ซึ่งสิ่งใหม่เหล่านี้ได้กลายเป็นความปกติใหม่ จนในที่สุดเมื่อเวลาผ่านไป ก็ทำให้เกิดความคุ้นชินก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติของคนในสังคม (SupapornPhrombut, 2020)

การบริหารและการจัดการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

ผู้บริหารสถานศึกษานับว่ามีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากที่ทำให้เกิดการพัฒนา บริหารจัดการและ ดำเนินการให้ครูและนักเรียนทุกคนได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ มุ่งมั่นในการที่จะจัดการการศึกษาที่สมบูรณ์ แบบ นำพาสถานศึกษาไปสู่ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ให้ผู้เรียนในที่สุดเพิ่มสร้างความรู้และทักษะที่ แข็งแกร่งและเหมาะสม เป็นพื้นฐานสำคัญในการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในอนาคต ตามที่ กระทรวงศึกษาธิการซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในภาคการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพคนของประเทศ ได้ ตระหนักถึงความสำคัญในการมุ่งสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคอนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มี วินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 และมุ่งสู่ Thailand 4.0 ดังนี้ นโยบายที่ 1 ด้านการจัดการศึกษา เพื่อความมั่นคงของมนุษย์และของชาติ นโยบายที่ 2 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ของประเทศ นโยบายที่ 3 ด้านการพัฒนาและ เสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ นโยบายที่ 4 ด้านการ สร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพมีมาตรฐานและลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา นโยบายที่ 5 ด้านการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม นโยบายที่ 6 ด้านการปรับ สมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563)

การบริหารและการจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการทำงานโดยมีผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติ ภารกิจอย่างเป็นระบบในสถานศึกษาที่ดำเนินการ การบริหารงานในสถานศึกษาเป็นกระบวนการดำเนินงาน ของกลุ่มผู้บริหารเพื่อต้องการพัฒนาหรือให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย ของหลักสูตร ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลสำคัญที่มีบทบาทและมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการ สถานศึกษาให้ บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่องค์กรได้กำหนดไว้และสามารถบริการทางการศึกษาแก่ สังคมได้เป็นอย่างดี (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542. น. 15)

ผู้บริหารสถานศึกษา ไม่ว่าจะโรงเรียนขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ ย่อมมีบทบาทในการบริหารและการจัด การศึกษาที่เป็นผลต่อการสำเร็จหรือประสิทธิภาพของงานเป็นอย่างยิ่ง บางครั้งการบริหารจัดการศึกษา แม้จะ ไม่เรียบร้อยถูกต้องหรือไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้อยู่บ้างก็ตามหากแต่ผู้บริหารจะต้องเรียนรู้และพัฒนา ตนเองอยู่เสมอ ดังนั้นผู้บริหารหรือผู้นำจะต้องมีคุณสมบัติเหมาะสม มีพฤติกรรมในการนำที่ถูกต้องและ เหมาะสมเพราะความสำเร็จของงานทุกด้านของโรงเรียน ขึ้นอยู่กับผู้บริหารหรือผู้นำนั่นเอง

ภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้

ปัจจุบันผู้บริหารสถานศึกษาจะนิ่งเฉยหรืออยู่กับที่ไม่ได้เลย ในเมื่อโลกกำลังหมุนและเดินทางไปข้างหน้าอยู่ตลอดเวลาจะต้องเป็นผู้นำที่ทันการเปลี่ยนแปลงของโลกพร้อมที่จะเรียนรู้ เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนในการเรียนรู้ของบุคคลที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาของตนเองและนักเรียนให้มากที่สุด ตามคำกล่าวของสมชาย เทพแสง (2556) ว่า องค์การที่ประสบผลสำเร็จในคริสต์ศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีผู้นำที่มีความสามารถมุ่งมั่นและเน้นการเรียนรู้ภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้จึงนับว่ามีความสำคัญในยุคปัจจุบันและจำเป็นต้องพัฒนาผู้นำให้มีภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ก่อนจะไปสร้างองค์การแห่งการเรียนรู้ และตั้งแนวคิดที่ว่าภาวะผู้นำการเรียนรู้เป็นภาวะผู้นำที่จำเป็นและเหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งในยุคปัจจุบัน เนื่องจากสถานศึกษาและชุมชนเป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรมและการสร้างคนเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ผู้นำการเรียนรู้ต้องมีความชุกชนทางความคิด มีความคิดสร้างสรรค์ (ธีระ รุญเจริญ, 2557: 61)

นอกจากนี้ภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ยังต้องประกอบด้วยองค์ประกอบอื่นๆ อีกด้วย เช่น การเป็นผู้นำแบบสร้างสรรค์ มีความยืดหยุ่น และวิธีการอย่างหลากหลายเพื่อความสมบูรณ์ มีการเรียนรู้เทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ในการบริหารจัดการและมีการเรียนรู้ด้วยกันเป็นทีม เพื่อสามารถนำการบริหารจัดการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปใช้ให้เหมาะกับบริบทแวดล้อมใหม่ โดยมีรูปแบบขึ้นมาใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับ กนกอร สมปราชญ์ (2560) ที่ระบุว่าผู้นำในอนาคตจะผูกพันต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ต้องหมั่นศึกษาหาความรู้และประสบการณ์ใหม่เพื่อคงความมีทักษะความรู้ที่จำเป็นในยุคศตวรรษที่ 21 อยู่เสมอ ผู้นำจำเป็นต้องมีทักษะความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้อการสร้างความรู้อย่างต่อเนื่อง สร้างสรรค์สภาพแวดล้อมอันทรงพลังที่เอื้อต่อการเรียนรู้และนวัตกรรม มีทักษะการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทำงานและเรียนรู้กันเป็นทีม การบริหารความขัดแย้งและเทคนิคการเจรจาต่อรอง นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการบริหารและการจัดการเรียนรู้ มีความคิดสร้างสรรค์และสามารถบูรณาการความรู้และวิธีการ มีการเปลี่ยนแปลงที่คำนึงถึงบริบท

ดังนั้นภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้จึงนับว่ามีความสำคัญในยุคความปกติใหม่ (New Normal) ในปัจจุบันและจำเป็นต้องพัฒนาผู้นำให้มีภาวะผู้นำการเรียนรู้ โดยมุ่งพัฒนาโรงเรียนไปสู่โรงเรียนที่มีประสิทธิผลหรือคุณภาพ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้นำจากการเป็นผู้นำเผด็จการ ผู้สั่งการหรือกำกับควบคุมดูแลประสิทธิผลของโรงเรียนสู่การให้การสนับสนุน อำนวยความสะดวก เน้นการสอนงาน ให้คำปรึกษาและนิเทศงานแก่บุคลากรเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่มาพัฒนางานอยู่เสมอ เป็นบุคคลแห่งเรียนรู้ตลอดเวลา พัฒนาศักยภาพภาวะผู้นำให้เข้มแข็ง พัฒนาการเรียนรู้อย่างมีอาชีพต่อไป

แนวทางการบริหารจัดการศึกษาของภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความปกติใหม่

การเกิดวิกฤตโรคระบาดทำให้มีการตั้งคำถามเกี่ยวกับระบบการศึกษาหลากหลายด้าน ผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำแบบใด จะออกแบบการเรียนรู้ในยุคโควิด-19 ให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไร ทักษะและหลักสูตรการศึกษารูปแบบใหม่ช่วงโควิดและหลังจากนี้ควรมีหน้าตาแบบไหน เทคโนโลยีจะเข้ามามีบทบาทด้านการเรียนรู้หรือทำให้ความเหลื่อมล้ำแย่กว่าเดิม จริงหรือไม่ที่เราสามารถเปลี่ยนวิกฤตครั้งนี้ให้กลายเป็นโอกาสทางการศึกษา จากความผิดปกติแบบใหม่ที่ไม่เหมือนเดิม (New Abnormal) ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนที่ต้องอยู่ให้รอดต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิดใหม่ให้สอดคล้องกับยุคความปกติใหม่ (New Normal) ที่เกิดขึ้น

แนวทางการบริหารจัดการศึกษาของผู้บริหารที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบันพร้อมขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของครูและนักเรียนให้เป็นบุคคลแห่งยุคความปกติใหม่ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์และมีการวางแผนที่ดี จำเป็นต้องมีสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา การเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ เป็นผู้ชอบคิดต่าง เนื่องจากการบริหารโรงเรียนบางครั้งจำเป็นต้องคิดนอกกรอบ แต่หากไม่ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องคิดใหม่ เพื่อการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นและเพื่อให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จที่เปลี่ยนไปตามความต้องการในยุคความปกติใหม่ซึ่ง Kohlreiser (2013) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเรียนรู้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างนวัตกรรมทางการเรียนรู้ของบุคคลที่เกิดขึ้นทำให้ผู้นำมีความเข้าใจจุดแข็งและจุดอ่อนของทีมงานอย่างยืดหยุ่น เกิดการสร้างวิธีการใหม่ๆ ที่มีความท้าทายในการสร้างการเรียนรู้

ภาวะผู้นำการเรียนรู้ในการบริหารจัดการภารกิจของโรงเรียนให้ดำเนินไปตามวิสัยทัศน์ที่ตั้งไว้เป้าหมายหลักเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนซึ่งคือคุณภาพการศึกษา รวมถึงความพยายามในการตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน จึงทำให้ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำการเรียนรู้เพื่อตอบสนองความคาดหวังของสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Organization for Economic Co-Operation and Development: OECD (2013) ที่สรุปว่า ภาวะผู้นำการเรียนรู้จะเป็นการส่งเสริมให้เกิดทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 เนื่องจากการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อในการเรียนรู้ มีการออกแบบและพัฒนา นวัตกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน อันจะส่งผลให้เกิดการจัดการเรียนรู้ประสบความสำเร็จ มีนวัตกรรมและเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืน เสริมสร้างความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารในศตวรรษที่ 21 จากการประเมินการเรียนรู้ของตนเองก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และเครือข่ายการเรียนรู้

ดังนั้นแนวทางการบริหารจัดการศึกษาของภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาในการเตรียมรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ที่สอดคล้องกับความปกติใหม่ (New Normal) 5 แนวทาง คือ

1) การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดเวลา ผู้นำจะต้องมีลักษณะใฝ่เรียนรู้เพื่อเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และพัฒนาศักยภาพของตนเองในการแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง มีการคิดใหม่ๆในการพัฒนาตนเองและสถานศึกษาพร้อมทำตนให้เป็นแบบอย่างและส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ตามที่ Pedler และคณะ (1997)กล่าวว่า การเรียนรู้ของผู้นำจะเป็นจุดเริ่มต้น เพราะผู้นำเป็นต้นแบบของบุคลากรในองค์กร ผู้นำจะต้องให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ ฝึกฝน ปฏิบัติ และเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ

2) การวางแผนและการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้นำที่มีภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ จำเป็นต้องสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ โดยจัดการวางแผนและเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกให้ความพร้อมเพรียง เพื่อให้ทุกคนสามารถแสวงหาความรู้ได้ทุกที่ ทุกโอกาส ต้องวางแผนการทำงานของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการและต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง พร้อมศึกษาผลกระทบที่จะต้องเกิดขึ้นให้มากที่สุดตามกระทรวงศึกษาธิการ (2563) ได้ประกาศมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และให้ทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการถือปฏิบัติ โดยมีใจความตอนหนึ่งระบุว่า “มอบงานให้บุคลากรในสังกัดปฏิบัติงานที่บ้าน ตามความเหมาะสม และส่งเสริมให้ใช้ระบบอินเทอร์เน็ต เช่น ประชุมทางไกล เป็นต้น โดยเปิดเครื่องมือสื่อสาร เพื่อให้สามารถติดต่อได้ตลอดเวลาและให้ทุกหน่วยงานหน่วยงานทางการศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จัดบุคลากรหมุนเวียน สลับวันทำงานวันเว้นวัน ยกเว้น ผู้บริหารระดับสูง ระดับต้น อำนวยการระดับสูง ระดับต้น และประเภทวิชาการชำนาญการพิเศษ ประเภททั่วไป ระดับอาวุโส (ที่เป็นหัวหน้ากลุ่ม/ฝ่าย/งาน) รวมถึงประเภทวิชาการ ระดับเชี่ยวชาญ และระดับทรงคุณวุฒิ รวมทั้ง แม่บ้าน นักการภารโรง รมภ. ให้มาปฏิบัติงานตามปกติ”

3) การจัดการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ วิกฤติ COVID-19 ได้เป็นโอกาสสำหรับผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ที่จะสร้างแนวคิดใหม่ทางการเรียนรู้ หรือการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการใหม่และนวัตกรรมใหม่ พบว่า นวัตกรรมทางการเรียนที่เหมาะสมที่สุดในช่วงระบาด คือ การเรียนแบบผสมผสาน(Schwenger, 2018) ซึ่งผู้บริหารสามารถให้บุคลากรครูใช้วิธีสอนในระบบผสมผสานในหลายลักษณะตามแนวคิดและประสบการณ์ของผู้สอนและความสามารถของผู้เรียน เช่น การใช้ระบบการสอนออนไลน์ผสมผสานกับสาระการเรียนรู้ในลักษณะอื่น ๆ เช่น ผสมผสานกับวิธีการของ Web-Based Technology ผสมผสานกับวิธีการสอนหลาย ๆ วิธีผสมผสานกับเทคโนโลยีทางการสอนกับการสอนในชั้นเรียนปกติ และการใช้เทคโนโลยีทางการสอนกับการปฏิบัติงานจริง ซึ่งนิยมใช้กันมาก แต่ก็มีผลกระทบในลักษณะเป็นข้อสังเกตว่า การสอนในระบบออนไลน์อย่างเดียวได้ผลน้อย เพราะนักเรียนอาจไม่สนใจ หรือไม่มีวินัยในตนเอง การสอนแบบนี้ต้องใช้ระบบตัวต่อตัวมาช่วยเสริมการเรียนรู้ด้วย

4) การสร้างแรงจูงใจแก่ครูอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้จึงต้องสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรครูทุกคน ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการบริหารจัดการของผู้นำและเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่เต็มกำลังความสามารถ ทำให้งานเกิดคุณภาพ เกิดความพึงพอใจแก่บุคลากร ดังนั้นการสร้างแรงจูงใจจึงเป็นเทคนิคสำคัญ โดยผู้นำต้องให้ความใกล้ชิดกับบุคลากร และสร้างความสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน มอบหมายงานที่บุคลากรมีความถนัดและพึงพอใจ เป็นที่ปรึกษาหรือโค้ชช่วยแนะนำและให้คำปรึกษา เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการบริหารและการจัดการ กำหนดมาตรฐานหรือเกณฑ์ที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้ ดูแลบุคลากรโดยเน้นเป็นรายบุคคล จัดสวัสดิการและดูแลอย่างทั่วถึง ปรับปรุงบุคลิกภาพให้เป็นผู้มีอารมณ์เบิกบาน ร่าเริงแจ่มใส จัดบรรยากาศในการทำงานอย่างอบอุ่น และให้รางวัลแก่ผู้ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ (Muchinsky, 2003)

5) การสร้างความมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในช่วงโควิด-19 ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองนักเรียน เนื่องจากผู้ปกครองคือปัจจัยหลักที่สำคัญในการนำพาเด็กสู่เป้าหมายทางการศึกษา ซึ่งการศึกษาไม่ได้เป็นเรื่องเฉพาะที่สถานศึกษาและครูเท่านั้น แต่ต้องเปิดโอกาสและการแสดงความคิดเห็นของผู้ปกครองด้วย เพื่อให้เกิดความเข้าใจและได้มองเห็นปัญหาอย่างถูกต้อง รวมถึงเกิดการแก้ปัญหาได้อย่างที่ถูกต้อง รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แม้จะอยู่ในช่วงโควิด-19 ก็ตาม ดังจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กำหนดหลักในการจัดการศึกษาที่สำคัญไว้ในมาตรา24(6) ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยให้สถานศึกษาจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

บทสรุป

สถานการณ์การแพร่ระบาดของวิกฤต COVID-19 ครั้งนี้เป็นโอกาสสำคัญในการรับมือกับ New Normal ของการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้ของเราทุกคน รวมถึงการบริหารจัดการศึกษาที่ไม่เหมือนเดิมอีกต่อไป การบริหารจัดการศึกษาสถานศึกษา การบริหารโรงเรียนเป็นการร่วมมือกันทำงานของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพโดยใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์กับการศึกษามากที่สุด ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านความรู้ความสามารถ การอำนวยความสะดวกและการปรับปรุงการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทางการศึกษาการบริหารสถานศึกษาในสถานการณ์วิกฤตไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (ประเสริฐ บุญเรือง, 2563) ดังนั้นภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานต่างๆพัฒนาไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ โดยผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีแนวทางการบริหารจัดการศึกษาในการเตรียมรับความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโร

นา 2019 ที่สอดคล้องกับความปกติใหม่ (New Normal) คือ 1) การเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดเวลา 2) การวางแผนและการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลง 3) การจัดการเรียนรู้ในยุคความปกติใหม่ 4) การสร้างแรงจูงใจแก่ครูอย่างต่อเนื่อง 5) การสร้างความมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในช่วงโควิด-19 ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ถือเป็นหัวใจหลักในการขับเคลื่อนสถานศึกษาเพื่อก้าวสู่ความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการร่วมมือของทุกฝ่ายเพื่อให้สถานศึกษาสามารถเรียนรู้เปลี่ยนแปลงกับสถานการณ์ปัจจุบันที่ประเทศต้องเผชิญอยู่ในทุกวันนี้

บรรณานุกรม

- กนกอร สมปราษฎ์. (2560). ภาวะผู้นำการเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน: การศึกษาทฤษฎีฐานราก. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2563). *ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)*. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 15 มิถุนายน 2564, จากเว็บไซต์: <https://www.moe.go.th/>
- ธีระ รุญเจริญ. (2557). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- ประเสริฐ บุญเรือง. (2563). *แนวทางการบริหารจัดการศึกษาในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019*. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก : <http://www.spm7.go.th>[2564, 12 มิถุนายน]
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (19, สิงหาคม, 2542). *ราชกิจจานุเบกษา*. น. 15.
- ศิตา ประสานสุข. (2564). *การบริหารจัดการสถานศึกษาผ่านโปรแกรม google Meet เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 19 (COVID-19)*
- สมชาย เทพแสง. (2556). ภาวะผู้นำแห่งการเรียนรู้ : รูปแบบของภาวะผู้นำสมัยใหม่. *วารสารบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. 10(9) : 1-6.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). *นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ.2563*. [ออนไลน์]. สืบค้นจาก : <http://www.mathayom9.go.th> [2564, 1 มิถุนายน]
- สุวิมล มธุรส. (2564). *การจัดการศึกษาในระบบออนไลน์ในยุค NEW NORMAL COVID-19*
- Kohlreiser,G. (2013). *Learning Leadership. IMDReal World Real Learning*.
- Muchinsky, P.M. (2003). *Psychology Applied toWork :an Introduction to Industrial and Organizational Psychology*. (7th ed). NorthCarolina :Thomson Wadsworth.
- OECD. (2013). *Leadership for 21st Century Learning*.[n.p.]. OCED Publishing.
- Pedler, M., Burgogyne, J. and Boydell, T. (1997). *The Learning Company: A Strategy for Sustainable Development*. 2nd Ed. London :McGraw-Hill.
- Phrombut, S. (2020). *New normal with changing lifestyles*. Retrieved March 12, 2021, from <https://dsp.dip.go.th/en/category/>
- Schwenger. B. (2018). *Creating blended learning experiences requires more than digital skills*. Retrieved August 16, 2020.